

Metodická podpora INSPIRATIVNÍ LEKCE PRO PRÁCI VE ČTENÁŘSKÝCH KLUBECH

Pavel Brycz – Dětský zvěřinec: Sedm statečných modrých velryb

Pokud si při čtení neustále uvědomujeme, co už o daném tématu víme, pomáhá nám to lépe porozumět textu. Pokládáme si otázky, kterými propojujeme nové informace s těmi získanými již dříve z jiných zdrojů. Tato strategie pomáhá nejen pochopit smysl textu, ale vede i k lepšímu zapamatování si nových informací. Zamyslet se můžeme už nad názvem knihy, článku či kapitoly.

Děj příběhu:

Sedm českých dětí je s rodiči na prázdninách u moře. Blízko pobřeží se náhle objeví pět dospělých modrých velryb. Velrybáři se je chystají ulovit, ale děti jim v tom zabrání tím, že se promění v sedm velrybích mlád'at. Velryby s mlád'aty jsou totiž hájené a nesmějí se lovit. Velryby jsou zachráněny a statečné děti v podobě velrybích mlád'at se domů vracejí v sedmi kamionech. Jsou umístěny do Dětského zvěřince a nakonec se jim samozřejmě vrátí lidská podoba.

Cíle lekce:

- děti budou mít příjemný zážitek z předčítání příběhu a z možnosti zapojit se do čtení
- děti najdou souvislosti na úrovni „text a svět okolo nás“
- děti si obohatí slovní zásobu a dozvědí se nové informace o kytovcích
- děti diskutují o činu dětí z příběhu a o velrybách a jejich lovu

Návrh průběhu:

Před čtením

- Vysvětlíme dětem využití čtenářské strategie **hledání souvislostí toho, co čteme, s tím, co už víme**, vyzveme je, aby tuto strategii zkusily používat při svém čtení. Strategii budeme modelovat na názvu kapitoly **Sedm statečných modrých velryb**: napadají nás různé otázky – např. **co všechno vím o velrybách?, existuje vůbec modrá velryba?**,

v jakých mořích vlastně velryby žijí? atd. Vysvětlíme, že něco už víme (na minulé schůzce jsme hovořili o životě velryb i o jejich lovu) a něco se chceme dozvědět z textu. Tím máme stále větší chuť si příběh přečíst, neboť nás zajímá, jestli se dozvíme odpovědi na své otázky a zda naše dosavadní znalosti jsou správné. Vyzveme děti, aby nám řekly, co už vědí o životě velryb a aby se zkusily zeptat na to, co je ještě o velrybách zajímavé. Otázky zapíšeme na tabuli.

- Zeptáme se dětí, jaké máme možnosti získávání informací o věcech, které nás zajímají, pokud bychom se náhodou odpovědi nedozvěděli z příběhu.

Během čtení

- V průběhu čtení společně s dětmi vyjasňujeme neznámá slovní spojení a hledáme souvislosti se znalostmi dětí. Čte lektorka, která vždy vyvolá některé dítě, aby ji ve čtení vystřídal – každé dítě má 2 lístečky s úryvkem textu.

Po čtení

- Vrátime se k otázkám zapsaným na tabuli, děti formulují odpovědi. Odpovědi na otázky, které z textu nevyplývaly, se společně pokusíme najít v odborné publikaci Kytovci (edice Zvířata celého světa). Zeptáme se, jestli se děti dozvěděly něco nového ze života velryb, jak hodnotí čin dětí z příběhu, co si myslí o lovu velryb atd., rozvineme diskusi.

Realizace a postřehy

Kapitola **Sedm statečných modrých velryb** se jevila jako velmi vhodná pro uvedení dětí do používání čtenářské strategie hledání souvislostí „text a svět“. Mohli jsme totiž předpokládat, že každé dítě si zapamatovalo z předchozí lekce, která se týkala knihy Největší poklad, alespoň nějakou informaci ze života kytovců. V průběhu zmiňované lekce jsme hovořili o velrybách obecně, ukázali jsme nějaké fotografie, nastínili jsme problematiku lovu velryb a přeřáli dětem velrybí zpěv.

Na začátku jsem dětem **vysvětlila podstatu strategie hledání souvislostí**. Než začneme číst nějakou knihu, článek v časopise nebo kapitolu, zkusíme si uvědomit, co už o tématu víme.

Přečteme si nadpis a zamyslíme se, pokládáme si otázky.

Přečetla jsem název kapitoly a **modelovala použití strategie**: napadají mě např. otázky – co vlastně vím o velrybách?, existuje modrá velryba?, v jakých mořích velryby žijí? Myslím si, že modrá velryba opravdu existuje, už jsem o ní slyšela, ale nevím přesně, o jaký druh se jedná. To bych se chtěla dozvědět. Také si nejsem jistá, zda velryby obývají jenom studená moře, nebo i teplá a jestli by se mohly vyskytnout třeba u pobřeží Chorvatska.

Vyzvala jsem děti, aby se také pokusily vyjádřit, co už o velrybách vědí a co by se ještě chtěly dozvědět. **Některé odpovědi dětí**: velryby nejsou ryby, ale savci, znám třeba plejtváka obrovského a velrybu grónskou, velryby nejsou dravé, živí se planktonem, velryba může být dlouhá jako naše škola nebo panelák na výšku. Děti nenapadá, co by ještě chtěly o velrybách vědět, ale když se zeptám, zda by se něco nového dozvědět chtěly, horlivě přikyvuji. Na tabuli jsou tedy zapsány pouze moje otázky. Vysvětlím, že některé informace se možná z příběhu o sedmi statečných modrých velrybách nedozvíme. Co uděláme, budeme-li nadále zvědaví? Děti odpovídají, že si vše vyhledají na internetu. Upozorňuji, že existují i jiné možnosti – odborné publikace, encyklopedie a časopisy a ihned ukazují knížku Kytovci s tím, že si ji prohlédneme po přečtení. Nyní se už děti zdají být dostatečně motivované k poslechu příběhu.

Před čtením jsem dětem rozdala očíslované krátké úryvky textu. Předčítám příběh a vyvolám vždy malého čtenáře, který mě na chvíli vystřídá. V průběhu čtení s dětmi vyjasňuji neznámá slova a slovní spojení, ale zejména se snažím přimět děti, aby si uvědomovaly, co už vědí o velrybách a jejich lovu a aby si vzpomněly, odkud tyto informace pocházejí. Děti jako zdroj svých znalostí uvádějí nejčastěji televizi (přírodopisné dokumenty), ale také naši minulou lekci nebo hodinu prvouky ve škole.

Po dočtení se zamýšlíme nad statečným činem dětí, které se rozhodly zachránit velryby před harpunáři. Všichni hodnotí jejich snahu kladně, udělali by to taky, chápou nutnost ochrany velryb, kterých v důsledku dlouhodobého neregulovaného lovu drasticky ubylo. Některé děti viděly v televizi dokument o lovu velryb a uvádějí, že jim bylo ulovených velryb moc líto.

Někteří vyjadřují přání vidět jednou živou velrybu na vlastní oči. Do diskuse se zapojují všechny děti, téma je zaujalo.

Posílám mezi děti kolovat knihu Kytovci, všechny děti si ji se zájmem prohlížejí. Před četbou jsme si položili několik otázek, které jsme zapsali na tabuli, ale odpovědi na ně jsme se z příběhu nedozvěděli, proto je zkusíme najít v odborné publikaci: **Existuje modrá velryba? Ano, modrá velryba je plejtvák obrovský, největší živočich, který kdy na Zemi žil. V jakých mořích modrá velryba žije? Plejtvák obrovský se vyskytuje téměř ve všech mořích a oceánech, ale nikdy ne u pobřeží, u pobřeží Chorvatska by se tedy nemohl objevit. Nikdy se také nesdružuje do větších skupin s jinými plejtváky (zde jsme autora Dětského zvěřince usvědčili z několika nepřesností).**

Reflexe:

Díky modelování děti rychle pochopily princip strategie hledání souvislostí na úrovni „text a svět kolem nás“. Každý čtenář si vybavil nějaké informace o velrybách, vycházeli přitom z různých zdrojů, nejčastěji však z předchozí lekce ke knize Největší poklad. Mají ještě potíže s formulováním otázek, tuto dovednost budeme dále procvičovat. Velice je bavilo prohlížení odborné publikace a vyhledávání informací v ní. Na některé příští schůzce můžeme navázat a zaměřit se na hledání souvislostí „text a jiný text“.

Lekci připravila a s dětmi ze Čtenářského klubu Sázava 2 realizovala Alžběta Ingrová